

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJA
TEISĖS GRUPĖ

IŠVADA

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS NUTARIMO
„DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS BAUDŽIAMOJO PROCESO KODEKSO
106 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO PATEIKIMO
LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMUI“ PROJEKTO
(toliau – Nutarimo projektas)
(TAP-21-1295) (TAIS-21-28003(2))

Nr.
Vilnius

Įvertinę Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso (toliau – BPK) 106 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto (toliau – Įstatymo projektas) ir Nutarimo projekto atitiktį Lietuvos Respublikos įstatymams, Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimams ir teisės technikos reikalavimams, pastabų dėl Nutarimo projekto neturime, o dėl Įstatymo projekto teikiame pastabas ir pasiūlymus.

Įstatymo projekto 1 straipsniu keičiamo BPK 106 straipsnio papildomoje 3 dalyje nustatoma: „Kai kaltinamasis išteisinamas, jo patirtos būtinos ir pagrįstos išlaidos advokato, kuris dalyvavo byloje kaip šio asmens gynėjas, paslaugoms apmokėti, atsižvelgiant į bylos aplinkybes, atlygintinos iš valstybės lėšų teisės aktų nustatyta tvarka. Šios išlaidos negali būti atlyginamos, jeigu prašymas dėl jų priteisimo ir išlaidų dydį patvirtinantys įrodymai nepateikti iki bylos išnagrinėjimo iš esmės pabaigos.“ Ši teisės norma tikslintina dėl tokių priežasčių:

1. Pagal BPK 22 straipsnio 1 dalį kaltinamasis yra nagrinėjimo teisme dalyvis. BPK 22 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad kaltinamasis, dėl kurio yra priimtas apkaltinamasis nuosprendis, tampa nuteistuoju, o kaltinamasis, dėl kurio priimtas išteisinamasis nuosprendis, tampa išteisintuoju. Tačiau pirmosios instancijos teismo priimtas neįsiteisėjęs nuosprendis gali būti apskūstas apeliacine tvarka ir apeliacinės instancijos teismas, bylą išnagrinėjęs apeliacine tvarka, turi teisę, be kita ko, panaikinti pirmosios instancijos teismo priimtą apkaltinamąjį nuosprendį ir priimti naują, išteisinamąjį nuosprendį (BPK 329 straipsnio 1 punktas). Tokiu atveju nuteistasis tampa išteisintuoju. Taigi *ne tik kaltinamasis, bet ir nuteistasis gali būti išteisinamas* ir taip gali įgyti teisę į patirtų išlaidų advokato, kuris dalyvavo byloje kaip jo gynėjas, paslaugoms apmokėti atlyginimą. Šiame kontekste atkreiptinas dėmesys, kad nagrinėjant bylą apeliacine tvarka, teismo posėdyje gynėjo dalyvavimas būtinas (BPK 322 straipsnio 1 dalis). Iš Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2021 m. kovo 19 d. nutarimo Nr. KT45-A-N3/2021 „Dėl Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 302¹ straipsnio, Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 106 straipsnio atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ turinio matyti, kad Konstitucinis Teismas konstatavo, kad BPK 106 straipsnis tiek, kiek pagal jį **asmeniui, dėl kurio priimtas išteisinamasis nuosprendis**, atsižvelgiant į bylos aplinkybes, nėra atlyginamos būtinos ir pagrįstos išlaidos advokatui, prieštarauja Konstitucijos 30 straipsnio 1 daliai, 31 straipsnio 6 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui. Taigi Konstitucinis Teismas asmens teisinio statuso, turėto iki jam priimant išteisinamąjį nuosprendį, nekonkretizavo, vertindamas BPK 106 straipsnio atitiktį Konstitucijai, vartoja bendrą terminą „asmuo“. Todėl atsižvelgiant į pirmiau minėto Konstitucinio Teismo nutarimo turinį ir vadovaujantis teisėkūros aiškumo ir sistemiškumo principais, siūlytina Įstatymo projekte vartojamą sąvoką „kaltinamasis“ keisti į terminą „asmuo“.

2. Įstatymo projekto rengėjo siūlymas BPK 106 straipsnio 3 dalyje, be kita ko, nustatyti imperatyvą, draudžiantį atlyginti išteisintajam išlaidas, patirtas gynėjo paslaugoms apmokėti, jeigu prašymas dėl jų priteisimo ir išlaidų dydį patvirtinantys įrodymai nepateikti iki bylos išnagrinėjimo iš esmės pabaigos, gali būti vertinamas kaip nepagrįstai ribojantis asmens teisę kreiptis į teismą (pavyzdžiui, išteisintam asmeniui reikšti ieškinį dėl žalos (be kita ko ir turtinės) atlyginimo civilinio proceso tvarka). Todėl siekiant išvengti neteisingų teisės normų interpretacijų, siūlytina BPK 106 straipsnio 3 dalyje formuluoti ne draudžiančią (išlaidos *negali būti* atlyginamos), o įpareigojančią (pavyzdžiui, prašymas dėl išlaidų priteisimo ir jų dydį patvirtinantys įrodymai *turi būti* pateikti iki...>) teisės normą. Be to, šioje teisės normoje nustatomas prašymų dėl išlaidų priteisimo pateikimo terminas „iki bylos išnagrinėjimo iš esmės pabaigos“ BPK kontekste nėra tikslus, nes BPK, skirtingai nei Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekse (CPK 251 straipsnis), „Bylos nagrinėjimo iš esmės pabaiga“ tiesiogiai neapibrėžta. Todėl vadovaujantis teisėkūros aiškumo principu, siūlytina prašymų pateikimo terminą sieti su BPK nuostatomis. Atsižvelgiant į tai, kad prašymas dėl išlaidų priteisimo turi būti pagrįstas įrodymais, kurie tiriami teisme, toks terminas galėtų būti apibrėžtas – iki įrodymų tyrimo teisme pabaigos (BPK 292 straipsnis).

Apibendrinant, tai, kas išdėstyta pirmiau, siūlytina patikslinti BPK 106 straipsnio 3 dalies formuluotę, pavyzdžiui, nustatant: „Kai **asmuo** išteisinamas, jo patirtos būtinos ir pagrįstos išlaidos advokato, kuris dalyvavo byloje kaip šio asmens gynėjas, paslaugoms apmokėti, atsižvelgiant į bylos aplinkybes, atlygintinos iš valstybės lėšų teisės aktų nustatyta tvarka. **Prašymas dėl išlaidų priteisimo ir jų dydį patvirtinantys įrodymai turi būti pateikti iki įrodymų tyrimo teisme pabaigos.**“.

Teisės grupės vyriausioji specialistė

Lilija Žvirblytė

Lilija Žvirblytė, tel. +37069842314; +37070663765, el. p. lilija.zvirblyte@lr.lt